

Банктік құқық пәнінен оқылатын лекциялардың мазмұны

1 ТАҚЫРЫП. Банк және банктік қызметтің түсінігі –1 сағат

1. Банктің түсінігі, банктік қызметтің маңызы, принциптері функциялары. Мемлекеттік банктердің Қазақстан экономикасын нарықтық түрлендірулер барысындағы ролі. Мемлекеттегі банктердің экономикалық мәні, Ұлттық банктің функциялары, олардың әрекет ету аумағы, ерекшеліктері. Банк–негізгі қаржы рыногының субъектісі ретінде, оның орны мен мәні экономиканы реттейтін басқа да қаржылық құралдар арасында банктің басты рөлін анықтайтын факторлар.

2. Банктік қызметтің: түсінігі, негізгі функциялары, міндеттері, мақсаты, құқықтық негіздері. Мемлекеттің банктік қызметі – мақсат-бағдарлы, жоспарлы қызметі. Банктің қызметтің экономикалық құқықтқ ұйымдастырушылық формалары.

3. Банктік қызметінің түрлері, принциптері, негізгі әдістері, банктік қызметті жүзеге асырушы субъектілер, құқықтық нысандары. Мемлекеттің банк қызметінің саласында заңдылықты қамтамасыз ету тәсілдері.

2 ТАҚЫРЫП. Қазақстан Республикасының банк жүйесі – 1 сағат

1. Банк жүйесінің экономикалық – құқықтық мазмұны және оның қызмет етуі. Банктік қатынастар және банк аралық байланыстары, банк жүйесінің қызмет ету принциптері.

2. Унитарлы және федеральды мемлекеттердегі банк жүйесінің түрлері мен деңгейлері, бірінші және екінші деңгейдегі банктерінің құқықтық жағдайы. Банк жүйесін басқару деңгейлері, банк жүйесін басқару аппаратының сипаттамасы. Басқару объектілері мен субъектілері.

3. Бірінші және екінші деңгейдегі банктердің ара-қатынасын құқықтық реттеу

4. Банк жүйесін құрайтын элементтердің түсінігімен түрлерін қарастыру. Сондай-ақ Қазақстан Республикасындағы банк жүйесінің қалыптасуына даму тенденцияларына тоқталу.

3 ТАҚЫРЫП. Банктік құқық-құқық саласы ретінде, пәні, әдісі, жүйесі.

Банктік құқық ғылымы – Қазақстанның заңи ғылымдарының құрамдас бөлігі ретінде –1 сағат.

1. Банктік құқықтың пәні: түсінігі, маңызы. Банктік құқықтың қазіргі кезеңде құқық саласы ретінде дамуының тенденциялары және ерекшеліктері. Банктік құқық банктік қызметті іске асырудың нысаны және әдісі ретінде. Банктік -құқықты реттеудің негізгі мақсаттары мен міндеттері.

2. Банктік құқықтың Қазақстанның құқық жүйесінде алатын орны және оның шектес жатқан конституциялық құқық, әкімшілік құқық, азаматтық құқық, қаржылық құқық салаларымен өзара байланысы, арақатынасы, сондай-ақ олардан ерекшеленетін айырмашылығы.

3. Банктік құқық кешенді құқық саласы ретіндегі құқық жүйесіндегі алатын орны.

4. Банктік құқықтың жүйесі; түсінігі, маңызы, басты бөлімшелері. Банктік құқық жүйесінің жалпы және ерекше бөлімдерінің құрылымдық құқықтық институттары: ерекшеліктері, қалыптасу белгілері, өзара іс-қимылдары.

5. Банктік құқықтың дерек көздері: түсінігі, топтастырылуы. Банктік заңдар банктік құқықтың болмысының нысаны ретінде: сипаттамасы, маңызы.

6. Банктік құқық ғылымы; пәні, ерекшеліктері, тұрақты элементтері. Банктік құқықтық институттар, банктік-құқықтық қатынастар, банктік заңдар банктік құқық ғылымының элементтері.

7. Банктік құқықтық ғылымды құрайтын ілім жүйесі: банктік құқықтық концепциялар; банктік-құқықтық категориялар; банктік құқықтық принциптер;

8. Банктік құқық ғылымының жүйесі; банктік құқық ғылымының жалпы теориялық проблемалары;

9. Банктік құқық ғылымының методологиясы. Салыстырмалы – құқықтық, нақты-әлеуметтік, тарихи – салыстырмалы зерттеу әдістері. Банктік құқық ғылымының Қазақстанда қалыптасуы мен дамуының кезеңдері және өзекті мәселелері.

4.ТАҚЫРЫП. Банктік құқықтық нормалар және банктік құқықтық қатынастар - 1 сағат

1. Банктік құқықтық нормалар: түсінігі, өздеріне тән белгілері мен ерекшеліктері, құрылымы. Банктік құқықтық нормалардың уақыт пен кеңістікте, аумақтарда, тұлғалар шеңберінде іске асырылуының маңызы және шегі.

2. Банктік құқықтық нормалардың негізгі түрлері, топтастырылуы. Қорғаушы және реттеуші бюджеттік құқықтық нормалар. Реттеуші банктік құқықтық нормалардың негізгі мақсаттары. Баламалы және факультативтік банктік құқықтық нормалар. Материалдық және ұйымдастырушы, императивтік және диспозитивтік банктік құқықтық нормалар.

3. Банктік құқықтық қатынастар: түсінігі, өздеріне тән белгілері, түрлері, объектілері. Материалдық және ұйымдастырушы, өктем шартты банктік-құқықтық қатынастар. Банктік құқық және банктік құқықтық қатынас субъектілері; түрлері, құқықтық жағдайларының ерекшеліктері, мемлекеттік органдарға байланысты мән-жайлары. Банктік құқықтық қатынастар субъектілерінің өз құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау тәсілдері.

4. Банктік құқықтық қатынастардағы заңи фактілер: түсінігі, маңызы, функциялары. Заңи іс-әрекеттер және заңи оқиғалар. Құқыққа сай іс-әрекеттер. Құқыққа қайшы заңи іс-әрекеттер. Заңи фактілер бюджеттік-құқықтық реттеу әдісінің элементі ретінде.

5. ТАҚЫРЫП. Банктік құқықтың қайнар көздері –1 сағат.

1. Банктердің қызметі Қазақстан Республикасының Конституциясымен және заңдарымен, Қазақстан Республикасы жасасқан халықаралық шарттармен сондай-ақ өздерінің құзыретіне жатқызылған мәселелер бойынша Қазақстан Республикасының заң құжаттарымен Президенттің Жарлығы негізінде және оларды орындау үшін шығарылған уәкілетті органның, Ұлттық банктің нормативтік құқықтық актілері банкінің қайнар көзі ретін танылады.

2. Қазақстан Республикасының Конституциясы банкілік құқықтың негізгі қайнар көзі ретінде.

3. Банкілік қызметті реттейтін жалпы заңдар , атап айтсақ, азаматтық кодекс, қылмыстық кодекс, бюджеттік кодекс, салықтық кодекс, валюталық реттеу туралы заң және тағы басқа нормативтік актілер банктік құқықтың қайнар көзі ретінде.

4. Банктік қызметті реттейтін мамандандырылған заңдар мен нормативтік құқықтық актілер атап айтсақ, Ұлттық банк туралы заң, банк және банкілік қызмет туралы заң, кредиттік серіктестіктер туралы заң,.

5. Банкілік қызметті реттейтін банкілік құқықтың қайнар көзі ретінде қарастырылатын халықаралық нормативтік құқықтық актілер атап айтсақ, халықаралық вексель айналысы туралы, халықаралық банкілік чек туралы, банкілік қадағалауға байланысты қабылданаған CAMEL-жүйесімен халықаралық Базель комитетінің нормативтік құқықтық актілері.

6. Қазақстан Республикасының Үкіметінің, Ұлттық банкінің және уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілері банк құқығының қайнар көзі ретінде қарастырылады. Сондай-ақ банктердің ішкі локальдік актілері қаржылық одақтардың актілері, банкілік шарттар және банкілік қызметті іс жүзіне асыру барысында қалыптасқан әдет-ғұрыптар банк құқығының қайнар көзі ретінде танылады.

6.ТАҚЫРЫП. Банкілік құқықта қолданылатын құқықтық реттеу әдістері. Банкілік құқықтың жүйесі. – 1 сағат.

1. Банкілік құқықта қолданылатын құқықтық реттеу әдістері: түсінігі, маңызы, принциптері, элементтері, құрылымы, компоненттері.

2. Құқықтық реттеу проблемасы күрделі және заң ғылымында аз өңделген проблемалардың бірі. Банкілік құқықта қолданылатын өктем нұсқаулар әдісі қаржылық, әкімшілік, мемлекеттік құқықтың дәл осындай әдістерімен салыстырғанда бірқатар ерекшеліктермен ажыратылады.

3. Банкілік қатынастардың пайда болуы және категориялары. Банкілік бақылау құқықтық реттеу әдісі ретінде.

4. Банкілік құқықтық қатынастарға субъективті құқықтар мен міндеттердің пайда болуының принципіальді ерекшелігі тән, яғни, бір мінез-құлықта болуы әр түрлі құқықтар мен міндеттер көрініс табуы.

5. Банкілік құқықтық қатынастарды реттейтін біржақты өктем және шартты сондай-ақ комплекстік әдістердің мазмұнын ашу.

7.ТАҚЫРЫП. Банк саласындағы мемлекеттік басқару – 1 сағат.

1. Банк саласындағы мемлекеттік басқару банк құқықтың жалпы бөлімінің институты ретінде: түсінігі, маңызы, нормативтік-құқықтық базасы. Банк қатынастарды реттеу саласындағы мемлекеттік басқару, мемлекеттік басқару органдарының банктік қатынастарды реттеу саласындағы құзыреті. Мемлекеттік басқарудың бюджеттік қатынастарды реттеу саласындағы құрылымы.

2. Мемлекеттік банктік басқару: түсінігі, басқаруды ұйымдастыру элементтері, принциптері, негізгі міндеттері. Мемлекеттік банкті басқаруды қалыптастырудың және іске асырудың өктем билік, әлеуметтік механизмі мен субъективтік элементтері.

3. Мемлекеттік банк саласындағы басқаруды жүзеге асырудың негізгі әдістері, құқықтық нысандары және өзекті мәселелері. Мемлекеттік банк саласындағы басқаруды ұтымдыландыру критерийлері. Банктерді басқаруды жүзеге асыратын жалпы және арнайы құзыретті мемлекеттік уәкілетті органдар жүйесі.

8. ТАҚЫРЫП. ҚР Ұлттық Банкінің құқықтық жағдайы – 1 сағат.

1. Ұлттық банктің құқықтық мәртебесін қарастырамыз, сондай-ақ, Ұлттық банк мемлекеттік басқару органы ретіндегі атқаратын қызметін қарастырамыз. Ұлттық банктің негізгі мақсаты республикамыздағы баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады.

2. Ұлттық банк республикамыздағы ақша-кредит саясатын жүргізетін мемлекеттік орган және банк болып табылады.

3. Ұлттық банк валюталық реттеу мен қадағалауды іс жүзіне асыратын орган ретіндегі құзыреті.

4. Ұлттық банктің басқару органдары, Ұлттық банктің есептілігі және есебі, Ұлттық банктің операциялары, Ұлттық банктің несиелері, Ұлттық банктің басқа да атқаратын қызметтеріне тоқталамыз.

5. Ұлттық банк Қазақстан Республикасының бірінші деңгейдегі банк ретіндегі құзыреті мен функциялары және қаржылық бақылауды іс жүзіне асыратын қадағалау және бақылау органы ретіндегі құзыреті.

9. ТАҚЫРЫП. Банктік бақылауды құқықтық реттеу –1 сағат.

1. Банктік бақылауды құқықтық реттеу банктік құқықтың жалпы бөлісімінің институты ретінде: түсінігі, маңызы, нормативтік-құқықтық базасы. Мемлекеттік қаржылық бақылау ұғымы, мемлекеттік қаржылық бақылаудың үлгілері, түрлері, принциптері мен стандарттары.

2. Банктік бақылау: түсінігі, элементтері, принциптері, салалары, топтастырылуы. Банктік бақылау мамандандырылған мемлекеттік бақылаудың бір түрі ретінде. Банктік бақылау нәтижесі: банк жүйесінің барлық буындарының ойдағыдай қызмет атқаруларын қамтамасыз ету; банктік ресурстарды аса ұтымды пайдалануға қол жеткізу.

Мамандандырылған және функциональдық банктік бақылау. Өкілді билік, атқарушы билік және банктік бақылауы.

3. Банктік бақылаудың маңызы, негізгі әдістері, түрлері, мамандандырылған банктік және басқа да уәкілетті органдары. Банктік бақылаудың мақсаты мен негізгі міндеттері. Банктік бақылау саласындағы заңдылық пен қаржылық тәртіп. Банктік тәртіптің сақталуын қамтамасыз ету шаралары. Банктік - ұқықтық санкциялар. Мемлекеттік қаржылық бақылау объектілері мен органдарының мәслихаттардың тексеру комиссияларының өзара іс-қимылдары. Банктік бақылау органдары: түрлері, құзыреттері.

10.ТАҚЫРЫП. ҚР Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің құқықтық жағдайы. – 2 сағат.

1. Қазақстан Республикасының Қаржы рыногымен қаржылық ұйымдарды реттеу және қадағалау жөніндегі агенттігі 2004 жылдан бастап, өз қызметін атқаруда. Агенттік банктерді және банкілік қызметті іс жүзіне асыратын ұйымдардың қызметін қадағалайтын бірден-бір орган болып отыр. Банктердің қызметін лицензиялау және банктерді ашу агенттіктің құзыретіне берілді.

2. Қазақстан Республикасының Қаржы рыногымен қаржылық ұйымдарды реттеу және қадағалау жөніндегі агенттігінің құқықтары мен міндеттері.

3. Агенттіктің нормативтік құқықтық актілері, банктерге міндетті пруденциалдық нормативтері және міндетті экономикалық нормалар мен лимиттер.

Ерекше бөлім.

11 ТАҚЫРЫП. Коммерциялық банктердің қызметтерін құқықтық реттеу – 1 сағат.

1. Банк банк қызметін жүзеге асыруға құқылы, коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға. Банктің ресми мәртебесі заңды тұлғаны әділет органдарында банк ретінде мемлекеттік тіркеумен және банк операцияларын жүргізуге қаржы рыногымен қаржылық ұйымдарды реттеу және қадағалау жөніндегі уәкілетті органның лицензиясы болуымен белгіленеді. Банкті құру және оның жарғылық капиталына қатысу банктің құрылтайшыларымен акционерлерінің құқықтарымен міндеттері. Банк операцияларын жүзеге асыру.

2. Коммерциялық банктің түсінігі, түрлері, құрылымы, принциптері. Коммерциялық банк термині банк ісінің дамуының ерте кезеңдерінде, банктер сауданы, товар ауыстыру операциялары төлемдерді қамтамасыз еткен кездерде пайда болды. Банкті құру және оның жарғылық капиталына қатысу. Банкінің құрылтай құжаттары, банктің ұйымдық – құқықтық нысаны және атауы, банктің жарғылық және меншік капиталы. Банктің құрылтайшылары мен акционерлері, банктердің аффилирленген тұлғалары.

3. Банк операцияларын лицензиялау, банкіні мемлекеттік тіркеу, банк ашуға рұқсат беруден бас тарту.

4. Коммерциялық банктер кредиттік, есептік және қаржылық операциялардың барлық түрлерімен айналысады.

12 ТАҚЫРЫП. Банкілік операциялар, түсінігі және түрлері–1 сағат.

1. Капитал нарығында банктер елдалдық қызмет атқарады, яғни, бір тұлғалардың уақытша бос ақша қаражаттарын тарта отырып, оларды қажетсінетін басқа тұлғаларға береді. Банк және банкілік қызмет туралы заң несиелеу шартын тараптардың ерікті түрде ерік білдіруімен негізделетін шарт ретінде қарастыруы. Банкілік операциялар активтік және пассивтік болып бөлінеді. Пассив операцияларында банк қарыз алушы ретінде болады, актив операцияларында банк қарыз беруші ретінде болады. Банктердің бағалы қағаздармен жасайтын өзіндік мәмілелері банктің ниеті бойынша банктік өзінің атынан және өз есебінен іске асырылады. Бұл мәмілелер инвестициялық және сауда –саттық деп екіге бөлінеді. Банктік операциялар жүргізуге лицензиялар Ұлттық банк белгілеген тәртіп бойынша беріледі. Ұлттық банк немесе уәкілетті орган лицензия берген кезде банктер банкілік операцияларды іс жүзіне асыруға құқық алады. Банкілік қызмет заңға сәйкес банк операцияларын жүзеге асыру, сондай-ақ, банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың Заңда белгіленген өзге де операцияларды жүргізуі банк қызметі болып табылады.

2. Банк операцияларын лицензиялау және лицензия беруден бас тарту негіздері.

3. Банктердің бағалы қағаздармен жүргізілетін операциялары, банктердің кепілдік операциялары.

4. Валюталық операциялар.

5. Банкілік операциялардың түрлері.

13. ТАҚЫРЫП. Банкілік несиелеудің құқықтық негіздері.– 1 сағат.

1. Банкілік несиелеудің құқықтық негіздері: мәні, принциптері, ерекшеліктері. Нарықтық экономиканың қалыптасуы мен дамуы несиелік қатынастарымен тікелей байланысты. Кез-келген басқа да қатынастар секілді, несиелік қатынастар да мемлекетте құқық арқылы реттелуі. Несиенің барлық уақытта белгілі бір шарттармен берілуі және ссудалық капиталдың қайнар көздерін талдау жеке экономикалық категория ретіндегі несиенің мәнін анықтауға негіз болады. Нақты несиелік қатынастардың ерекшеліктеріне қарай басқа да заң актілерінің нормалары қолданылады. Несие несиелеушімен несиелеушінің алушының тарасында болатын қарыз алушыға ақылылық, мерзімділік және қайтарымдылық шарттарымен ақша қаражаттарының белгілі бір мөлшерін беру жөніндегі қатынастар.

2. Банкілік несиенің принциптері.

3. несиелеудің әдістері.

4. банкілік несиелерді қамтамасыз етудің ерекшеліктері.
5. банкілік несиенің түрлері.

14.ТАҚЫРЫП. Банкілік шарттардың түсінігі және түрлері.– 1 сағат.

1. Банктік шарттар: түсінігі, түрлері, мазмұны. Банктік шарттардың жасау талаптары тараптардың құқықтары мен міндеттері. Азаматтық кодекс бойынша банкілік салым шартының түсінігі және мазмұны (756 бап ерекше бөлім АҚ). Салымдардың түрлері олардың түсінігі және ерекшеліктері (757,765,758,762 баптар, АҚ) Банк клиенттерінің банктерде есепшот ашу жүргізу және жабу тәртібі. Банкілік шоттың түсінігі мен түрлері. Банкілік шот институтын құқықтық реттеу құқықтық маңызы жағынан әр түрлі нормативті-құқықтық актілердің негізінде іске асырылады. Банкілік шот банк пен клиент арасындағы шарт болып табылады. Бұл салада шешім қабылдау бостандығының дәрежесі іс жүзінде өте төмен екендігін естен шығармау қажет.

2. Банкілік шарттардың пәні.
3. Банкілік шарттың жасасу тәртібі сондай-ақ, банкілік шартқа қойылатын талаптар.
4. Банкілік шарттың түрлері.